

Notes sobre la història de l'esquerra independentista a Girona

Una aproximació des de l'egohistòria

A la memòria de Carme Roure i Pere Manera

L'aparició de diversos llibres sobre la història de l'independentisme contemporani als Països Catalans —Fermí Rubiralta, Roger Buch, Albert Botran, Carles Sastre i altres—, m'ha animat a escriure aquest article per oferir una mirada a un fenomen sociopolític en què vaig participar durant més de deu anys —1985/1997— i aportar-hi algunes reflexions crítiques i claus de lectura.

El relat que he confegit, on inevitablement passat i present dialoguen, pren com a fil conductor la meva experiència política personal, però també incorpora dades documentals i informacions subministrades per nombroses fonts orals, convenientment contrastades, a fi de completar determinats aspectes de la narració històrica, i, des d'allò viscut, procura testimoniar esdeveniments, situacions, pràctiques i experiències que van contribuir a la conformació i a la projecció pública del moviment independentista, en especial durant el període esmentat.

En bona part, m'he centrat en Girona i el seu entorn regional, ja que la majoria d'aportacions historiogràfiques no solen dedicar gaire atenció a l'estudi d'aquest àmbit territorial específic. També he volgut deixar constància de les persones que, en major o menor mesura, van prendre part en aquella aventura i van aportar-hi el seu esforç i compromís.

Cal dir que, més enllà de la visió particular i vital que n'ofereixo, tot i que assentada en fets que realment van succeir, fóra necessari elaborar una història amb una major fonamentació empírica i, alhora, més global i més extensa de l'independentisme d'esquerres a les comarques nord-orientals, de manera que abracés tota la constel·lació de grups que van existir i n'estudiés la dinàmica, composició, interrelacions i distribució en el territori. Mentre no es disposi d'aquest estudi, espero que la meva aproximació, parcial en la seva perspectiva i modesta en els seus objectius, tingui certa utilitat per a la gent interessada i que, alhora, serveixi per motivar altres investigadors a emprendre noves i més exhaustives recerques.

Els inicis d'una relació

L'enfocament donat a l'article em porta a començar el relat amb la meua integració orgànica a l'esquerra independentista. Una vinculació que es va produir poc després que acabés els estudis de filologia i quan treballava de professor interí de secundària a Tàrraga. Abans havia col·laborat puntualment amb l'Entesa de l'Esquerra Catalana¹ i, més enrere, havia tingut contactes amb sectors de la CNT i amb Nacionalistes d'Esquerra (NE), però sense arribar a ingressar en cap de les dues organitzacions. On sí que em vaig afiliar, una vegada incorporat a la vida laboral, va ser a la Confederació Sindical de Treballadors de Catalunya (CSTC)²

A començaments de l'any 1985, vaig entrar als Grups de Defensa de la Llengua (GDL)³ a partir dels nuclis que hi havia a les terres de Ponent —Cervera, Tàrraga, Mollerussa i Lleida— i que coordinava Manel Forcat de l'MDT. Diria que, entre les principals motivacions de l'ingrés, hi havia tant la persistència estatal a residualitzar socialment i

¹ L'EEC es va presentar en forma de coalició electoral a les eleccions al Parlament de Catalunya de l'any 1984, aplegava els Nacionalistes d'Esquerra (NE), els anomenats renovadors d'ERC, que s'havien escindit del partit republicà, i independents. Era un conglomerat força divers i contradictori, amb persones provinents de l'esquerra radical i de l'òrbita socialista, del republicanisme i del cristianisme progressista.

² La CSTC es va fundar el 1980 fruit de la convergència de Solidaritat d'Obrers de Catalunya (SOC) i els Col·lectius de Treballadors (CC. TT.), que impulsava el PSAN, i de grups locals, com el Sindicat de Treballadors de la Garrotxa (STG), que venia del CSUT, o el Sindicat Obrer de la Fusta i el Suro. A Girona el seu home fort era Jordi Presas, provinent del trostkisme, i també aplegava antics militants de la CNT i de la CSUT. Entrat el segon lustre de la dècada, hi hagué diverses escissions, algunes a causa de la seva unificació —que ben aviat es va desfer— amb el Sindicat de Quadres de Catalunya, de l'entorn de CDC. Presas i una part de la CSTC passà a CCOO, i n'esdevingué secretari general a Girona, i els sectors propers al PSAN acabarien formant la COS. Personalment, vaig mantenir-me un temps a la sectorial d'ensenyament —STEC— i, posteriorment, amb Narcís López de l'MDT, Josep Plana, ex-CSUT i membre de la CUP de Salt, i altres afiliats ens incorporàrem a la USTEC, que en aquells moments encara mantenia certa influència del Moviment Comunista de Catalunya (MCC). Com a dirigent de CCOO, Presas va mostrar força receptivitat cap a propostes impulsades per l'esquerra independentista. I més tard, s'incorporaria a ERC.

³ Els GDL es van constituir l'any 1982 recollint aspectes de les anàlisis de l'article “Una nació sense estat, un poble sense llengua” (1979), conegut com a manifest d'*Els Marges* en referència al nom de la revista especialitzada que el va publicar. Entre els autors del manifest, hi havia alguns dels estudiosos amb més prestigi del moment (Joaquim Molas, Jordi Castellanos, Josep Murgades, etc.). Un dels signants, Pep Nadal, que més tard esdevindria rector de la Universitat de Girona, va participar en la fundació del nucli inicial dels GDL. Entre les bases teòriques dels Grups, cal esmentar en especial les aportacions de Lluís V. Aracil, que llavors era president del Research Committee on Sociolinguistics, i també les de Rafael Lluís Ninyoles, que possiblement eren els dos més importants investigadors socials en temes de llengua del nostre país. A mi també em van influir força les anàlisis de Jean-Louis Calvet, Renée Balibar i Dominique Laporte sobre les polítiques lingüístiques de l'Estat francès i les seves dinàmiques de classe.

fragmentar territorialment la llengua que parlàvem uns quants milions de persones així com el gran decalatge que es donava entre les mesures de promoció del català que impulsava el govern de la Generalitat, amb el suport de gairebé tot l'arc parlamentari, i les necessitats estratègiques i d'ampli abast que, segons les més sòlides aportacions de la sociolingüística, exigia qualsevol procés d'implementació de l'ús públic i no subordinat d'una llengua. Per tant, l'aspiració a una ciutadania plena i no subsidiària en el pla de la llengua i la voluntat d'aplicar al món real els coneixements teòrics que havia anat adquirint en la meva formació intel·lectual, i que entraven en conflicte amb les polítiques institucionals, van propiciar el meu compromís amb els GDL.

D'altra banda, el fet que els Grups basessin les seves anàlisis en postulats i fonamentacions de les ciències socials, allunyades de les tradicionals vindicacions sentimentals i essencialistes, i que alhora relacionessin el fenomen de la llengua en societat amb la lluita de classes⁴, també foren elements determinants en la meva decisió. Durant els darrers anys a la universitat havia començat a interessar-me per alguns autors marxistes, bàsicament Antonio Gramsci i Raymond Williams, que, lluny dels plantejaments més mecànics i economicistes, atenien la complexitat del món social i dedicaven una gran atenció al terreny de la producció simbòlica i cultural. Anteriorment, m'havia identificat amb el pensament llibertari, però, tot i l'afinitat amb els seus components ètics i l'aspiració utòpica, la poca solidesa analítica i els excessos diguem-ne naturalistes que, cada cop més, trobava en la seva literatura me'n van anar allunyant.

Amb els GDL vaig participar en diverses iniciatives, les unes de caire activista i les altres de caire més analític. Entre les primeres destacaria la campanya adreçada als mitjans escrits de comunicació de Lleida a fi que incorporessin el català com a llengua

⁴ Aquest era, a grans trets, l'argumentari: La burgesia catalana, en tant que formava part del bloc de classe dominant a l'estat, havia assumit històricament l'espanyol com a llengua nacional i de mercat. En el context postfranquista, una part d'aquesta burgesia va acceptar i va promoure la llengua catalana, però sense qüestionar seriosament la posició subalterna en el seu propi àmbit territorial que li assignava el nou ordre jurídicopolític. De manera que havien de ser les classes populars, en tant que allunyades de les estructures de l'estat i de les esferes de poder capitalista, les que fessin sortir el català de la seva posició subordinada. Políticament, això suposava vincular la superació de la minorització lingüística i la dependència nacional al procés de construcció del socialisme. A l'Estat francès, la situació no era ben bé la mateixa, ja que les polítiques de francesització responien a unes dinàmiques històriques diferents i també eren diferents els posicionaments i les actituds dels diversos agents socials i la mateixa configuració socioeconòmica de la societat nordcatalana. Tot plegat havia portat la llengua catalana a ocupar-hi una situació residual, però no necessàriament inamovible.

vehicular, diverses cercaviles festives d'esperit vindicatiu a un seguit de poblacions del litoral gironí o una espectacular acció directa a l'estació de RENFE de Girona, que va comportar nombroses detencions per part de la policia espanyola. Entre les segones, un treball de camp al voltant de les relacions entre llengües en contacte i turistització a la costa empordanesa, l'enquesta que vam impulsar amb els sindicats CCOO, CSC i USTEC sobre els usos i la presència del català a l'ensenyament secundari o la redacció de diversos articles sobre llengua i societat, alguns en col·laboració amb Narcís López o amb Bernat Joan.

Una mica més tard vaig decidir incorporar-me a l'MDT⁵, en part perquè era la força que assumia amb més convenciment els plantejaments crítics dels GDL i perquè alguns dels seus membres —Carles Castellanos, Josep Inglès o Jordi Solé— i persones més o menys properes —Blanca Serra, Antoni Ibàñez o Josepa Huguet— eren els que dinamitzaven la plataforma sociolingüística. I, alhora, perquè compartia el plantejament de base segons el qual l'alliberament nacional era indestruïble de la transformació social. L'esquerra independentista, no sé si per influx de la tradició llibertària, sempre ha tingut clar que l'estat, que els estats, no són neutres ni socialment ni nacionalment, i que la seva estructura i les seves dinàmiques de funcionament expressen unes determinades relacions de poder on s'imbriquen una multiplicitat de factors (econòmics, territorials, simbòlics, culturals, etc.).

A Girona, l'MDT havia nascut a partir d'un petit nucli resistent del PSAN, encapçalat per Joan Daunis, Jaume Juher, Josep M. Martí, Narcís Masmartí, Jordi Miralles i Jordi Puig, que venia dels moviments d'oposició del tardofranquisme⁶. A aquest grup, aviat

⁵ L'MDT es va fundar el 1984 amb la intenció que esdevingués el moviment unitari de l'esquerra independentista, objectiu que va assolir un any més tard. Quan jo m'hi vaig incorporar tenia el suport de la pràctica totalitat de les organitzacions que se situaven en aquest espectre politicoideològic. L'MDT perllongava la via dels qui es van oposar a la Constitució espanyola, a la reinstauració de la monarquia i a l'Estat de l'autonomies a causa dels seus dèficits democràtics.

⁶ La implantació del PSAN a Girona va tenir lloc els anys finals del franquisme. Abans hi havia hagut alguns contactes, bàsicament auspiats per Josep M. Cadenas, gironí resident a Barcelona, amb persones més o menys properes, com l'artista Lluís Bosch Martí, però sense arribar a consolidar cap cèl·lula del partit. Damià Escuder era un altre dels qui es movia en certs entorns d'afinitat amb l'organització independentista. L'any 1975, un militant del PSAN i de CCOO —Manel Bonfill, futur regidor de la CUPA— va ser un dels detinguts en la operació repressiva contra el moviment obrer a la paperera Torras Hostench, on hi havia un nucli organitzat de CCOO al voltant de Xavier Corominas i Bandera Roja (BR). En el context de les vagues de la construcció dels anys 76 i 77, van detenir Jaume Juher de la JSAN. El PSAN va participar en l'Assemblea de Catalunya, Miquel Murlà n'era el seu representant a Girona. A Figueres, hi havia Rosa i Francesc Vidal, Jaume Gifre i Pilar Heras; a Anglès, Jaume Clapés. I,

s'hi van afegir joves —Miquel i Jordi Casals, Jordi Tomàs, Quim i Lluís Tell, Benjamí Pons o Jaume Sitjà— que se sentien desconformes amb les limitacions i els constreïments derivats de l'estat autonòmic i que afirmaven desacomplexadament la seva voluntat de viure en un país lliure.

Les intervencions que van començar a donar visibilitat a aquest nou independentisme, així com presència als mitjans de difusió, van ser les concentracions vindicatives al carrer i sobretot les accions públiques contra allò que representava el poder de l'Estat espanyol i la seva estructura de dominació (forces policials i militars, organismes i delegacions oficials, alta burocràcia responsable de les instàncies rectores del sistema, etc.)⁷. Unes accions de lluita simbòlica que sovint eren objecte d'exagerades reaccions repressives per part dels aparells estatals, les quals, en lloc d'anul·lar la dissidència, esperonaven noves i més nombroses respostes de contestació. Per exemple, el judici contra Quim Tell, membre de l'MDT acusat d'empastifar uns rètols del MOPU que exclouïen el català, va congrega centenars de persones davant l'audiència de Girona per mostrar el seu suport al militant independentista i, alhora, el seu encausament judicial va propiciar que es multipliquessin les accions directes de protesta contra una simbologia estatal que continuava assentada en la discriminació. De manera que la defensa política dels represaliats pel seu enfrontament amb l'estat va constituir un dels més actius fronts de lluita d'aquest independentisme emergent. Hi havia una organització específica que

posteriorment, Toni Strubell a Olot. Aviat, una part es va escindir del partit per integrar-se en el Moviment d'Unificació Marxista (MUM). Més endavant, d'altres van passar a NE. L'any 1978, Narcís Masmartí del PSAN va ser un dels detinguts per distribuir fulls volants on es demanava la llibertat de membres de la UMD a la base militar de Sant Climent Sescebes. L'any següent, el PSAN va participar a la candidatura del BEAN, que incorporava militants del partit com Daunis i Clapés en les seves llistes, i es va presentar a les eleccions municipals de Girona amb la candidatura Comunistes de Catalunya, que reunia diversos sectors de l'esquerra radical, especialment de BR. En no obtenir representació es va desfer l'aliança electoral i una part de BR va evolucionar cap a NE, que també incorporà altres noms rellevants com Enric Marquès, Xavier i Lluís Corominas o Santi Vilanova, així com sectors del Front Nacional de Catalunya, Josep Casablanca, Jaume Domènech, Ramon Roig o Joan Carreras, entre altres. Per la seva part, el PSAN arribaria a aplegar entre vint i trenta militants joves a Girona, el partit va enviar-hi Xavier Baburés, sindicalista i dirigent de l'organització, per contribuir a la seva formació política. Posteriorment, el PSAN se centraria força en el vessant antirepressiu ja que un dels seus militants més actius, Jordi Puig, va ser detingut i empresonat arran de l'afer de la caserna de Berga.

⁷ Cal tenir en compte que la manera com es va fer el procés de transició de la dictadura a la monarquia parlamentària, feia que una gran part dels qui havien perseguit els lluitadors antifranquistes des dels aparells policial, militar o judicial, per no parlar dels sectors socials en què s'havia fonamentat l'ordre autoritari, continuessin ocupant llocs de comandament i responsabilitat en la nova situació política. I, per tant, restaven obertes moltes esclotxes i persistien nombrosos elements de contradicció que l'independentisme emergent mirava d'utilitzar, amb més o menys habilitat, al seu favor.

s'encarregava d'aquesta defensa, els Comitès de Solidaritat amb el Patriotes Catalans (CSPC).

A part d'aquestes confrontacions simbòliques, l'independentisme va assolir certa influència en l'ecologisme, l'antimilitarisme, el món estudiantil⁸ i en alguns entorns contraculturals. I també en fenòmens socials emergents, com ara l'ocupació de locals en desús i habitatges buits del barri vell gironí; l'MDT va ser de les poques organitzacions polítiques que, des del primer moment, va donar-hi suport i alguns dels seus militants, com fou el cas d'Ivan Camaló, van participar-hi activament. Hi van haver polítics del món institucional que llavors blasmaven aquestes accions i que van acabar defensant-les. És sabut que en alguns dels països més avançats socialment d'Europa s'ha regularitzat aquest pràctica mitjançant formes d'interlocució i negociació col·lectiva.

L'influx de l'esquerra independentista es projectava igualment en certs entorns alternatius que acollien les noves músiques populars i formes de creativitat d'esperit *underground*. També caldria destacar la importància de determinats espais de sociabilitat en l'extensió de la consciència independentista, com ara els bars Xic, La Salsitxa o l'hamburgueseria Trops, que eren portats per membres o simpatitzants de l'MDT —Octavi Malagelada, Xavier Jubert o Miquel Casals, respectivament—. La publicació *Revolta* era l'òrgan d'expressió del moviment.

En un termini relativament curt de temps, la capacitat de mobilització de l'MDT va experimentar un increment considerable, sobretot entre les capes juvenils⁹, cosa que possiblement calgui vincular a un factor subjectiu lligat a l'afirmació i a la construcció d'identitats personals i grupals. La radicalitat i contundència de les seves consignes i posicionaments, així com la impulsió de pràctiques d'agitació urbana van afavorir el reconeixement de l'MDT, per determinats sectors de la població, com una mena de referent d'antítesi cap a l'ordre establert. Més com una percepció de rebel·lia, m'atreveria a dir, que d'esperit pròpiament revolucionari, més a prop de la figura de l'heroi romàntic que del subjecte col·lectiu transformador. Però la capacitat

⁸ A finals de 1986, es va constituir l'Assemblea d'Estudiants Independentistes d'Universitat (AEIU), impulsada per joves de l'entorn de l'MDT, al Col·legi Universitari de Girona.

⁹ Des de l'any 1985, existien les Joventuts Independentistes del Gironès, vinculades a l'MDT, que tenien implantació en la majoria d'instituts de Girona.

mobilitzadora no es corresponia a la realitat interna del moviment polític (on hi havia poca militància compromesa, escassa formació, manca de quadres, predomini de l'espontaneisme, poc arrelament en les lluites socials, desestructuració organitzativa, molt d'activisme extern i gairebé nul debat polític intern...).

Crisi i fraccionament

Al cap d'uns mesos de militar a l'MDT es va produir la divisió del moviment arran de la celebració de la seva II Assemblea Nacional. En síntesi, es van consolidar dos blocs aparentment irreconciliables, l'un hegemonitzat pel PSAN, que era el partit d'adscripció marxista-leninista sobre el qual fins aquell moment s'havia assentat la diversitat politicoideològica de l'MDT, i l'altre de caire més plural i bigarrat, si bé amb Independentistes dels Països Catalans (IPC), d'orientació socialista revolucionària i que també vindicava la tradició anarquista i altres experiències d'aspiració emancipadora, com a força més estructurada i que exercia un paper clar de direcció política. La ruptura en qüestió va afectar directament els GDL¹⁰, així com a la resta d'organitzacions sectorials de l'independentisme.

Des de la regió de Girona, on llavors jo estava enquadrat, tant els militants del PSAN com els que érem independents, inclosos els que vam donar suport a la ponència alternativa PIC¹¹, auspiciada bàsicament per IPC, vam elaborar un document en contra

¹⁰ L'escissió va comportar una reducció substancial del nombre de persones actives i la desfeta de l'estructura territorial dels GDL. Bona part dels militants de la sectorial sociolingüística van passar a prioritzar el treball en el moviment polític. En aquelles circumstàncies, va caldre una reformulació del que havia estat l'estratègia dels Grups i una obertura cap a nous àmbits i sectors. I això va portar a crear una Comissió centrada en l'àmbit de l'ensenyament secundari, on s'aplegaren representats dels sindicats abans esmentats al costat de persones que proveníem dels GDL i que treballàvem de professors d'institut, Blanca Serra, Josepa Huguet i jo mateix. Durant un temps, s'hi involucrà Ernest Sabater, responsable de la revista *Escola Catalana*, i alhora manteníem la vinculació amb Bernat Joan, membre de l'MDT i ensenyant a Eivissa, que anys després, amb el tripartit, esdevindria Secretari de Política Lingüística de la Generalitat per ERC. Carles Castellanos també hi va continuar col·laborant, però de forma més distesa a causa de les seves diverses responsabilitats polítiques, les quals li comportarien un empresonament de nou mesos l'any 1988. A Girona, els GDL no arribarien a implantar-s'hi, fou l'MDT qui va assumir i impulsar els seus plantejaments, si bé hi havia persones com les professores Francesca Martínez o Ernesta Sala que es mantenien properes a les tesis dels Grups.

¹¹ La ponència "Per un independentisme de combat (PIC)" assenyalava bona part de les mancances de l'MDT i feia una anàlisi crítica força completa de la situació política, mentre que la ponència oficial gairebé no entrava en aquests temes.

del fraccionament, ja que érem conscients tant de la feblesa i les mancances de l'organització unitària com del major afebliment que suposaria el trencament. En resum, pensàvem que, si ja teníem difícil tirar endavant plegats, en part per les dificultats d'un context polític especialment abrupte per al desplegament de l'estratègia independentista, més complicat seria dividits. La nostra idea era que les diferències i desajustaments, que certament existien, s'havien de resoldre dins de l'MDT. En canvi, segons l'entorn d'IPC, això no era possible, ja que, al seu entendre, el PSAN no volia la politització del moviment perquè en tenia una visió instrumentalista i reservava al partit les tasques de direcció política.

Personalment, crec que el vessant politicoorganitzatiu va ser el principal element de contradicció, al voltant del qual s'hi afegien altres problemes, en especial la qüestió de la línia política —el tema de l'OTAN havia estat un dels més evidents¹²—, però també qüestions més subjectives. El PSAN va voler mantenir un model organitzatiu, força inspirat en el moviment d'alliberament nacional basc, que no responia a les dinàmiques internes reals de l'MDT. Cal tenir en compte que, en poc temps, s'hi havia incorporat molta gent jove, tant sectors organitzats com persones independents, amb o sense experiència política, i el PSAN, a diferència de la fortalesa i capacitat de les organitzacions estratègiques basques, no disposava ni de la militància ni dels mecanismes interns necessaris per canalitzar aquest impuls i per mantenir-se com a eix polític vertebrador d'un moviment molt actiu, però alhora divers, dispers i contradictori. Per superar aquella situació, hauria calgut una reformulació de les relacions entre els partits preponderants i el moviment unitari, deslliurada de sectarismes i afanys hegemònics, però ni el PSAN ni IPC no van ser capaços d'avançar en aquesta direcció. D'altra banda, mentre que ETA era una potent i estructurada organització revolucionària d'avantguarda, amb un considerable arrelament social, i, alhora, el principal nucli dirigent del moviment independentista basc, Terra Lliure¹³ presentava

¹² Mentre el PSAN defensava no participar en la campanya general contra l'OTAN, ja que al seu entendre la dependència catalana convertia en poc rellevant aquest posicionament, la resta de l'independentisme s'hi va involucrar amb proclames pròpies, que vinculaven l'OTAN i l'exèrcit espanyol. A Banyoles, l'independentisme va dur, gairebé en solitari, tota la mobilització contra l'estructura militar atlantista.

¹³ Terra Lliure es va crear l'any 1979 per lluitar pel socialisme i la independència dels Països Catalans. Des d'unes noves bases, va recollir l'experiència militant de grups armats anteriors, alguns dels quals provenien de la resistència antifeixista impulsada pel FNC. Entre els seus principals responsables, cal esmentar Pere Bascompte, Carles Benítez, Jaume Fernández Calvet o Carles Sastre.

una situació diametralment diferent i, cada vegada més, a causa de la seva feblesa, fruit de les diferents onades repressives, i d'una creixent pèrdua d'autonomia, es va anar convertint en una degradada eina tacticista al servei d'un o altre sector polític.

La concreció de la ruptura a Girona

Durant uns mesos, a la regió de Girona, tot i que a nivell nacional ja s'havia produït l'escissió, vam continuar treballant plegats; fins que el PSAN va decidir prescindir dels qui no ens alineàvem amb les tesis del Front Patriòtic recollides en la ponència oficial. Una decisió que va venir imposada des de la seva direcció nacional, i que els seus militants gironins van acabar acatant. Això ens va situar, sense que ho pretenguéssim, en un dels bàndols de la contesa. La immensa majoria, que només militàvem a l'MDT, vam quedar ubicats en aquest costat; mentre que el PSAN va mantenir els seus membres i alguns joves, entre les quals destacaven Jordi Casals i Jordi Ferrer.

Malgrat les dificultats de partida, ja que el PSAN disposava d'una major experiència i alhora conservava la precària infraestructura de l'organització, aviat vam esdevenir hegemònics en el camp independentista a les comarques nord-orientals, manteníem els nuclis més forts —la Selva, el Gironès i el Pla de l'Estany¹⁴—, vam implantar-nos en diverses poblacions del Baix Empordà i devíem multiplicar ben bé per deu —en el moment més àlgid érem al voltant de cent persones hiperactives, a banda dels simpatitzants que col·laboraven ocasionalment en algunes iniciatives— la militància en relació al sector vinculat al PSAN, que també tenia presència a Figueres i a diverses poblacions de l'Alt Empordà, on Joan-Josep Pérez era el seu principal responsable. Més

¹⁴ El nucli de Banyoles era, de molt, el més fort de la regió de Girona. L'any 1985, s'hi havia creat el Col·lectiu Nacionalista de la Baixa Garrotxa, bàsicament a partir d'un grup de renovadors d'ERC que havia abandonat el partit. Les persones més emblemàtiques eren l'odontòleg i activista cultural Tomàs Cortada i l'economista Jordi Xena, que havia estat un dels fundadors de NE, ambdós també estaven vinculats al CIEMEN. Al seu voltant s'hi sumaren un ampli grup de joves, bona part dels quals també s'incorporaren a l'MDT, però sense abandonar el treball polític dins el Col·lectiu, el qual també aplegava simpatitzants de la Crida i persones independents. El principal organitzador del moviment era Jaume Sitjà i entre els noms més compromesos políticament amb l'esquerra independentista cal esmentar Josep Frigola, Xavier Puigdemont, Artur Vilà, Núria Pigem, Jordi i Xavier Ros o Pere Palmada. A Salt, també l'any 1985, es va fundar el Col·lectiu Nacionalista de Salt, impulsat bàsicament per Carles Bonaventura, però sense assolir la capacitat aglutinadora del grup banyolí. L'any 1987, van presentar una CUP a les eleccions municipals, amb gent de l'MDT, la Crida, el Moviment d'Esquerra Nacionalista, que era una escissió per l'esquerra de NE, i independents, així com militants històrics de la lluita veïnal saltenca, com Ramon Torramadé, però no obtingueren representació.

tard, s'hi van afegir Pere Puig i Pitu Fàbrega, aquest darrer esdevindria, anys després, regidor a l'Ajuntament figuerenc per una plataforma independent.

En aquells moments, la composició social interna de l'MDT a les comarques de Girona s'ajustava al concepte de classes populars i incloïa un component generacional molt marcat, si bé hi havia joves de setze anys també hi havia algun militant de més de seixanta, però la mitjana d'edat devia estar entre els 25 i 28 anys. En general, eren persones que feia relativament poc que s'havien incorporat a la vida laboral o que estaven en procés de fer-ho. La major part eren assalariats¹⁵, però també hi havia alguns autònoms o treballadors per compte propi o bé vinculats a un petit negoci familiar. La presència d'estudiants també era força important, amb presència a l'ensenyament secundari i al Col·legi Universitari de Girona. Majoritàriament, els membres de l'MDT no tenien responsabilitats familiars o, com a molt, en començaven a tenir.

Pel que fa al pla ideològic, la consciència d'ocupar una comuna posició subalterna portava la majoria de la militància a assumir, o a no qüestionar, els plantejaments d'esquerra anticapitalista àmplia en què es fonamentava l'organització, si bé també es donava algun cas d'independentisme "purista" que tendia a obviar els interessos de classe subjacents a l'opressió nacional, així com algun plantejament més minoritari que contemplava la via independentista com una opció instrumental supeditada a la revolució socialista. Ara bé, la major part dels qui es van acostar o integrar a l'MDT durant els anys vuitanta, sobretot abans de la ruptura, crec que va ser fonamentalment per un motiu similar al que va portar molta gent al PSUC durant els anys seixanta i primers setanta. En efecte, de la mateixa manera que el PSUC era vist com l'organització de l'antifranquisme, la més activa i ben organitzada, l'MDT era percebut com l'organització de l'independentisme, la que afirmava amb més fermesa i sense subterfugis la seva aspiració emancipadora.

A la ciutat de Girona, la Crida a la Solidaritat no va tenir gaire incidència, en part perquè l'ADAC, sota la direcció de Josep M. Barneda, ja exercia un paper civicocultural similar. Joaquim Vilar, Xavier Pla, Miquel Murlà, Lluís Corominas o Quim Gibert van

¹⁵ Calculo que cap a un 75 % s'adscriu al sector serveis, un 20 % a la indústria tradicional i un 5 % a la pagesia.

ser alguns dels seus caps visibles em diversos moments de la seva trajectòria. A Figueres, un dels seus principals responsables era Ferran Ymbert, que provenia de BR i de NE.

Quant a l'àmbit nacional, i especialment a l'àrea metropolitana de Barcelona, la diversitat ideològica de l'MDT era força més gran i, a diferència de Girona, generava certa conflictivitat. Al costat del sector més cohesionat d'IPC, hi havia múltiples tendències, des de les més revolucionaristes —com ara sectors que provenien del PCE (Internacional) o de corrents àcrates— fins a les que responien a actituds i comportaments de diverses tribus urbanes. D'altra banda, alguns dels qui poc abans havien atiat la ruptura amb el PSAN en nom d'un esquerranisme abstracte, aviat van desaparèixer d'escena o bé no van assumir responsabilitats polítiques. La nova situació va fer que es mirés de construir l'MDT més com un partit —encara que no s'emprava aquest terme pels recels dels militants llibertaris— que com un moviment, per tal de cohesionar les múltiples forces centrífugues que hi havia en el seu si. Amb aquesta intenció, IPC es va dissoldre en l'MDT.

Represa i desfeta

Els tres anys següents (1987—1990) van ser d'una activitat frenètica i d'una ingent feina política a la regió de Girona. Una part dels militants gairebé només vivíem per a l'organització i, a part de convocar les habituals manifestacions vindicatives (Primer de Maig, Sant Jordi o Onze de Setembre), cada vegada procuràvem ser més presents en les diverses lluites socials, ecologistes, culturals o de gènere que esclataven arreu del

territori¹⁶, ahora que miràvem d'establir vies de diàleg i formes de col·laboració amb els nuclis locals més actius.

Va ser a la capital regional on vam concentrar més esforços per aprofitar el ressò dels mitjans de difusió i on ens vam convertir en una de les principals màquines de mobilització i en una eficient eina d'agudització i politització de tota mena de conflictes. En el moment potser més àlgid, la direcció política de l'MDT estava formada per Carles Bonaventura, Rosa Caballero, Miquel Casals, Marcel Dalmau, Benjamí Pons, Carme Roure, Narcís Selles, Jaume Sitjà i Jordi Tomàs. I aviat, s'hi incorporaria el jove Ramon Muñoz¹⁷, que posteriorment esdevindria regidor a Salt mitjançant un pacte amb IC. A l'hora, es van anar creant noves i petites assemblees locals a poblacions de l'Alt i el Baix Empordà, La Selva i La Garrotxa¹⁸, però sovint el funcionament del grup depenia del voluntarisme d'uns pocs militants, al voltant dels quals s'aplegaven persones afins; això feia que el caràcter dels col·lectius fos extremament estantís. També vam establir lligams amb grups i entitats de la Catalunya del Nord.

L'oposició als Jocs Olímpics i a l'elecció de Banyoles com a subseu olímpica va ser una de les principals línies de treball que va marcar la nostra activitat. L'any 1991, la CUP de Banyoles, encapçalada per Pere Bosch, aconseguiria entrar a l'Ajuntament¹⁹.

¹⁶ En aquest període, i a títol merament indicatiu, l'MDT va participar en la pràctica totalitat de les mobilitzacions i vagues estudiantils, en alguns casos en fou l'impulsor a partir de l'AEIU. Els seus militants també van ser presents en iniciatives del Grup de Defensa de les Gavarres, l'Agrupació Naturalista de la Garrotxa, la Coordinadora de Blanes contra el projecte de port, l'Assemblea d'Entitats per la Salvaguarda de Sant Daniel, la Coordinadora N-II per l'autopista o la Plataforma contra els parallamps radioactius. També va organitzar diverses campanyes pròpies de suport al moviment obrer, com ara en contra dels acomiadaments de treballadors de diverses empreses, i va participar en la vaga general del 14-D. L'MDT va prendre part en actes de solidaritat internacionalista, amb representats del Frente Farabundo Martí de Liberación Nacional d'El Salvador, el Frente Sandinista de Liberación Nacional de Nicaragua, Herri Batasuna d'Euskal Herria, Frente Popular de Galícia o el Partit dels Treballadors del Kurdistan. O, en fi, va organitzar una Cursa popular per la llengua a favor de les escoles Bressola de la Catalunya del Nord o va impulsar el moviment d'oposició a la vinguda del príncep espanyol a Girona i a la celebració dels Jocs Olímpics.

¹⁷ Com que les reunions estaven obertes a tota la militància, també caldria citar la participació, més ocasional, de Joan Carles Gelabertó, Ester Masdemont, Dídac Ramírez, Quim Tell, Dolors Bellés, Francesc Ribera, Mercè Llauger, Carme Turró, els germans Carles i David Cortada o els membres de les joventuts, Glòria Becerra, Lluís Xifra i Núria Passarell. A Girona, teníem el local al carrer Auriga, en el mateix edifici del barri vell on hi havia la seu de l'ADAC.

¹⁸ Entre els membres més compromesos d'aquestes comarques, cal citar Pep Prats a Ullà; Daniel Juscafresa, Jaume Canet i Àlex a Palafrugell; Josep Bou a Palamós; Alfred Joanals a Sant Antoni de Calonge; Pere Manera a Sant Feliu de Guíxols; Joan Gironès a Blanes; Jordi Cornellà a Caldes de Malavella; Pere Vallosera a Vidreres o Francesc López a Olot. Es van obrir, per un temps breu, casals independentistes a Palafrugell i Olot, que s'afegien als de Girona i Banyoles.

Pel que fa als partits existents, las majors coincidències es donaven amb l'MCC, comandada per Pep Rodríguez i Andreu Pérez Velasco, i la LCR, amb Eduard Camps i Jordi Deu, que sovint s'afegien a les nostres iniciatives, i nosaltres ens vam incorporar a la lluita antimilitarista per la insubmissió a partir de Mili KK, que bàsicament impulsaven aquests dos partits²⁰. Amb el PSAN, ens trobàvem en algunes mobilitzacions generals. I també hi havia persones d'ERC o del PCC que, a títol individual, s'afegien a propostes sorgides de l'MDT.

En aquest període em vaig integrar, junt a altres militants gironins, al Secretariat Nacional de l'MDT. Una de les meves responsabilitats era tenir cura de l'apartat de publicacions; amb Vicent Conca, filòleg, i Eduard López, historiador i periodista, coordinàvem la revista *La Veu de la Terra*, després *La Veu* de l'MDT, portaveu de l'organització, i editàvem una col·lecció d'opuscles polítics. Per un altre costat, Marcel Dalmau, artista i dissenyador, s'encarregava de la propaganda visual; d'ell són alguns dels cartells més emblemàtics del moviment. Mentre que Benjamí Pons va passar a tenir cura de la qüestió econòmica i de la regularització del cens de militants de tot el territori.

Però la dedicació i l'esforç que abocàvem a la pràctica política no donaven els resultats esperats, sinó que aviat es va donar un marcat reflux i patírem un constant degoteig de baixes i abandonaments de militància. I, a partir d'un cert moment, vam considerar que havíem arribat a un cul-de-sac i que el model no funcionava, malgrat mantenir certa capacitat de convocatòria. Per un costat, l'enfrontament amb l'entorn del PSAN, a part d'esgotador, havia portat a extrepar les diferències, mentre els uns emfasitzaven el vessant patriòtic els altres remarcàvem el socialista revolucionari, amb la qual cosa s'erosionava un dels principis bàsics de la nostra estratègia, la unitat de la lluita per l'alliberament nacional i la construcció del socialisme. Per l'altre, l'anomenada propaganda armada de TL resultava, en aquelles circumstàncies, més un llast feixuc que no pas un element dinamitzador. I la "clarificació ideològica" que es propugnava des de

¹⁹ Al cap d'un temps, la CUP de Banyoles acabaria confluint amb ERC. I antics militants de l'MDT, com Sitjà o Vilà, esdevindrien regidors de l'Ajuntament banyolí.

²⁰ Amb ells també vam coincidir en les plataformes de suport a Herri Batasuna arran de les eleccions europees.

l'MDT esdevenia sinònim d'un constant aprimament militant. D'altra banda, tant les interferències d'ETA, sobretot la massacre d'Hipercor, com la repressió policial i parapolicial²¹ i els sovintejats línxaments mediàtics tendien, cada cop més, a encerclar el moviment i a aïllar-lo dels sectors socials a què suposadament ens dirigíem. I, finalment, la refundació d'ERC, amb l'adopció de la vindicació independentista i la incorporació al partit de sectors provinents de TL i Catalunya Lliure²², va aguditzar la residualitat de l'MDT²³.

²¹ El nucli local del MDT de Palafrugell, que havia aconseguit generar una dinàmica pròpia, va patir l'incendi del seu local el gener de 1989. Uns mesos després, van atemptar amb artefactes explosius contra la seu central de l'MDT a Barcelona i el casal independentista de Manresa. L'any anterior, havien assaltat de nit el local del PSAN de Girona. I anteriorment, el local de la Crida a Barcelona i el del MEN a Girona havien estat objecte d'atemptats amb bomba. En aquests tres anys, la policia espanyola va detenir desenes de membres i simpatitzants de l'MDT, sigui mentre enganxaven cartells o arran de mobilitzacions, i va imposar-los nombroses multes. Els militants més joves sovint es veien sotmesos a pressions i seguiments per part de la Guàrdia Civil. D'altra banda, per diverses fonts ens arribaven notícies de l'atenció que els aparells d'informació de l'Estat dedicaven al moviment independentista. Així, per exemple, per uns joves soldats vam saber que hi havia un servei d'investigació dedicat a seguir les nostres passes i que disposava d'un espai específic al Govern Militar de Girona en què les parets de l'estança estaven empaperades pels nostres cartells, propaganda i fotos personals. O bé, un noi aliè a l'independentisme i que havia estat detingut per un tema de drogues ens va fer saber que li havien proposat infiltrar-se a l'MDT i exercir de confident de la policia. Però l'acció més planificada va ser contra el col·lectiu de Banyoles poc abans dels Jocs Olímpics, amb constants trucades telefòniques d'amenaça als militants més actius, pintades i vidres trencats a casa seva, accions contra el local de reunió del moviment, persecució intimidatòria de persones vinculades a l'independentisme i, fins i tot, el saqueig de la casa de l'advocat i membre del col·lectiu banyolí, Joan Geli.

²² Catalunya Lliure va ser una coalició electoral, impulsada pel PSAN i amb la participació del FNC, que es va crear l'any 1989 arran de les eleccions al Parlament Europeu. Va aconseguir gairebé 20.000 vots. Al cap d'uns anys, es va dissoldre.

²³ Si durant la sortida del franquisme i gairebé fins a final dels vuitanta, l'independentisme polític organitzat tenia bàsicament direccions marxistes, d'esquerra radical i rupturista (PSAN, IPC i TL), durant els anys noranta es va donar un procés d'acumulació de forces al voltant d'ERC, que va suposar: 1) la definició d'una estratègia que es volia gradualista i legalista cap a la independència; 2) un eixamplament de la base social mitjançant cert model d'interclassisme limitat (de petit empresariat i capes mitjanes a diversos sectors populars i de la classe treballadora) i 3) una ampliació de les tendències ideològiques representades en el seu si (amb la incorporació de corrents liberals progressistes i socialdemòcrates). En els cursos dels darrers anys, hi ha hagut una gran extensió social de la consciència independentista. I un fet nou, que sectors de la burgesia mitjana i d'ideologies liberals conservadores i democratacristianes es declaressin sobiranistes i fins i tot independentistes, com a conseqüència de l'augment de les contradiccions d'una dialèctica social derivada de l'evidència creixent de les limitacions del model autonomista i, paral·lelament, del rearmament i expansió del nacionalisme espanyol. I, per un altre costat, a causa d'un terreny de joc global i una conjuntura socioeconòmica que aguditza les tensions entre els territoris i els grups socials. L'Estat espanyol ha passat a ser vist com un mecanisme depredador, poc útil i escassament receptiu a les necessitats de sectors no negligibles de la petita i mitjana burgesia. D'altra banda, amplis sectors de la multitud subalterna han vist i, previsiblement, cada vegada veuran més agreujada la seva situació i difícilment trobaran l'emparedament suficient en un estat que, a causa dels seus llargs historics i de les relacions de poder presents, se situa a la cua d'Europa en drets, protecció social i inversió pública.

També caldria dir que als aspectes esmentats s'hi afegien les tensions derivades de certes diferències entre la militància de la regió de Girona i la de l'entorn barceloní, cosa que cal relacionar amb les distintes bases socioeconòmiques i culturals d'ambdues realitats. A Girona es va establir una direcció força cohesionada, en part a causa d'una composició més homogènia i d'una major estabilitat laboral dels seus membres, que propiciava un tipus de militància més assentada i disciplinada; en canvi a Barcelona la major complexitat social generava una militància més diversificada i informal, influïda per corrents autònoms, ideologismes revolucionaristes diversos i subcultures juvenils que anaven del revival mod a les influències punks, dels emergents skins roigs als seguidors del rock radical basc. Això afavoria que des de sectors de Girona es tendís a veure el nucli barceloní, que alhora havia d'assumir tasques de coordinació nacional, com un embolic polític i organitzatiu, i des de sectors de Barcelona, el nucli gironí com no prou revolucionari i amb rampells cantonalistes²⁴.

Aquest conjunt de factors ens va acabar portant a alguns de nosaltres a considerar la inviabilitat de l'estratègia auspiciada per l'MDT, que cada vegada més veiem reduït a quelcom grupuscular i endogàmic, i sense capacitat per inserir-se en les preocupacions i els interessos de les classes populars. La crisi cada cop més palmària de l'organització i la seva progressiva pèrdua de referencialitat política van propiciar, primer, certa atomització, una reclusió en els espais locals i, després, una tendència a desvincular-se d'un projecte global que es desinflava a passos de gegant²⁵. En aquella situació, Ramon

²⁴ Al País Valencià, on estaven adscrits dirigents com Josep Guia o Vicent Partal, la major part de la militància es va decantar per la línia del Front Patriòtic, si bé es mantenien nuclis dispersos i, de mica en mica, s'establiren nous contactes que van donar lloc a noves incorporacions al moviment. Recordo, per exemple, l'existència d'un grup a Alginet, que arribaria a presentar-se a les eleccions municipals, o l'entrada a l'MDT de València d'uns sindicalistes encapçalats per l'advocat laboralista Ricard Cano, vinculat a la CNT. Però les relacions més fructíferes van ser amb el Partit Comunista dels Valencians, que s'acabaria integrant a l'organització. Víctor Baeta, de l'Associació de Veïns de Benimaclet, i Toni Infante, que havia ocupat càrrecs de direcció dins de CCOO, primer, i dels Treballadors per la Unitat de Classe (TUC), posteriorment, eren dos dels seus caps visibles. A les Illes Balears, també existien un parell d'assemblees i lligams amb grups ecologistes i de vindicació lingüística.

²⁵ La desfeta de la URSS també va repercutir en els plantejaments de sectors de l'esquerra independentista. En uns casos, es va viure com una derrota històrica que qüestionava de rel un determinat projecte de superació del capitalisme. Una posició que, paradoxalment, podia derivar cap a una assumpció de les tesis neoconservadores sobre la "fi de la història". En altres, ja s'havia assumit de temps que l'experiència soviètica no oferia un model vàlid per a la construcció del socialisme, si bé es valorava el seu paper de contrapoder per mantenir determinats avenços socials i evitar un capitalisme desbridat. O, en fi, uns tercers consideraven que la ruptura del joc d'equilibris possibilitava l'emergència de vindicacions socials i nacionals que s'havien mantingut congelades sota l'antic ordre i, per tant, podia suposar un avenç per a les reivindicacions de l'esquerra transformadora. I, alhora, el trencament dels esquemes

López i Ester Rocabayera de l'MDT, que havien vingut a viure a Girona, l'any 1991 van impulsar una candidatura municipal —l'AEIU— amb Alternativa Verda, que llavors portaven Miquel Dídac Piñero i Nani Rocas, per mirar d'afermar el nucli gironí, molt debilitat. Un jove de secundària, Joan Ramon Sanz, que s'havia destacat en les lluites estudiantils, va encapçalar la llista. A Salt, Carles Bonaventura i Ramon Muñoz van promoure una CUP, però cap de les dues iniciatives no va reeixir²⁶. A Vilamacolum, petit municipi de l'Alt Empordà, el PSAN va promoure una candidatura de Catalunya Lliure, com que va ser l'única llista que s'hi va presentar va aconseguir l'alcaldia²⁷.

L'estat de coses que he esbossat em va portar, junt a altres companys, a deixar la militància a l'MDT; alguns s'integraren a ERC, però d'altres ens en vam mantenir al marge i vam acabar fundant la revista de pensament i crítica *Mot d'Obra*, editada a Figueres i que dirigia l'escriptor i editor Manuel Costa-Pau, també exmembre de l'MDT i antic responsable de la formació política dels joves del PSUC²⁸. Uns altres noms destacats del col·lectiu eren Enric Pujol, que anys enrere havia estat regidor pel PSUC a

propis de la Guerra Freda permetia visualitzar la veritable contradicció de fons, la que es donava entre els països del Nord i els del Sud, amb la persistència d'unes interrelacions basades en l'espoliació i la desigualtat.

²⁶ Les candidatures municipals comptaven amb el suport i l'assessorament de la Candidatura Unitària i Popular d'Arbúcies (CUPA), que provenia de l'Assemblea de Catalunya i que ocupava el govern de la població des de les primeres eleccions de 1979. La CUPA va jugar un paper molt rellevant en el terreny de la solidaritat internacionalista, sobretot amb el sandinisme, però la seva participació en l'activació de l'MDT va ser escassa, si bé es va integrar en la plataforma municipal que va activar aquesta organització de la mà de Jaume Oliveras, de la CUP del Masnou, i d'altres regidors i batlles independentistes. Fou amb la creació de l'Assemblea Unitària per l'Autodeterminació, l'any 1991, que l'alcalde Jaume Soler i altres regidors es van començar a involucrar en una iniciativa política que anava més enllà del municipalisme. En canvi a Maçanet, on disposàvem de regidors (Benjamí Pons i Xavier Roure, aquest darrer vinculat a la Unió de Pagesos), i especialment a Banyoles, la situació era ben diferent, ja que l'MDT hi estava implantat i alguns dels seus membres van contribuir activament a l'extensió de l'independentisme a la regió de Girona.

²⁷ El jove de dinou anys, Ramon Pernau, va ser el nou alcalde, però ben aviat les contradiccions internes i les pressions dels notables locals van frustrar l'experiència i s'imposà un relleu, que va suposar la pèrdua d'influència del PSAN.

²⁸ M. Costa-Pau havia encapçalat el col·lectiu Querneulós, que es reclamava d'afinitat marxista. El grup organitzava debats i aplegava gent diversa, si bé una bona part provenia del camp cultural o de les joventuts comunistes. Entre els seus components hi havia Enric Pujol, Conrad Sala, Òscar Cortés, Manuel Ruhí, Toni Sant, Pere Lleuger o Consol, Núria, Marta i Mireia Costa-Pau. Aquestes darreres també eren membres de l'AEIU a la Universitat Autònoma de Barcelona. I Cortés va ser un dels impulsors de la revista antiolímpica *Dissidències*. Arran de la II Assemblea Nacional de l'MDT, el col·lectiu es va integrar a l'organització. També es van posicionar en contra de l'escissió i, posteriorment, es van decantar cap al Front Patriòtic, però sense trencar les relacions amb l'MDT i defensant la necessitat de reunificar els dos corrents independentistes. De Costa-Pau, també cal destacar les seves aportacions en el terreny intel·lectual i el seu esperit didàctic. A més, va ser l'introduïdor a l'MDT de Girona de les sessions d'estudi dedicades a la història del moviment obrer, la primera de les quals va tenir lloc l'any 1986.

Figueres i havia militat a la Crida i a l'MDT, Raimon Fernández, provinent de CCOO i la Crida, o el periodista Daniel Bonaventura. La publicació, si bé no deixava de ser propera a l'esquerra independentista, adoptava una posició independent i volgudament antisectària, oberta a sectors del PSAN i Catalunya Lliure, l'MDT, la Crida i la CUP, àdhuc d'ERC, així com a sindicalistes de la COS i de la USTEC, on alguns també militàvem. En les seves pàgines tractàrem temes i lluites de l'època, de l'oposició antiolímpica a la reforma educativa, de la qüestió municipal —AMEI— a la dinàmica internacional —de la guerra d'Irak a "l'enterrament del capitalisme espuri soviètic"— o el moviment obrer.

Gran ofensiva estatal per avortar la discrepància

L'any 92, amb l'operació contra la dissidència olímpica, tot i no estar enquadrats orgànicament ni amb l'MDT ni amb el moviment opositor, vam patir directament la repressió estatal. Un dels membres del nostre grup —Marcel Dalmau, que feia prop d'un any que havia abandonat la política activa— i un dels col·laboradors —Carles Bonaventura, llavors a ERC— van ser detinguts, torturats i empresonats, al costat d'altres militants independentistes. Les detencions afectaren al voltant de cinquanta persones d'arreu dels Països Catalans —de Girona a València, de Tarragona a Sant Cugat o de Banyoles a Benicarló—. La revista que editàvem —*Mot d'Obra*— fou requisada per la Guàrdia Civil. Tot plegat va fer que passéssim a impulsar el moviment antirepressiu a Girona mitjançant la creació d'una plataforma àmplia —l'Assemblea Permanent per la Llibertat dels Independentistes Catalans Detinguts—, amb gent del FAGC, ADAC, IC, ERC, MDT, PSAN, Crida, CCOO, USTEC, POR i altres partits de l'esquerra radical i la col·laboració de persones independents, entre les quals cal destacar el senador Francesc Ferrer o Josep M. Terricabras. Aquest darrer va jugar un paper fonamental tant en la relació amb els presos com en el procés de negociació que s'acabaria establint amb representants de l'Estat espanyol. El principal portaveu de l'assemblea era Xavier Parnau, membre del FAGC i de la USTEC, mentre que Sebastià Salellas, advocat de diversos encausats, tenia cura dels afers legals. Carme Turró, Joan Daunis i Teresa Borín eren tres dels puntals de la plataforma.

L'exagerada i brutal repressió —calia que fos indiscriminada i violenta per tal d'atemorir tothom i garantir la “pau” olímpica²⁹— va indignar molta gent, més enllà dels cercles estrictament independentistes. De manera que la solidaritat es va construir no des de l'afinitat amb l'estratègia d'enfrontament que propugnava l'anomenat independentisme combatiu, sinó en nom dels valors democràtics, la defensa dels drets humans i la denúncia de la tortura, ja que aquesta era l'única opció viable si es pretenia que la resposta antirepressiva sortís de la marginalitat. Aquesta orientació va possibilitar les més grans mobilitzacions que, des dels anys de la transició, s'havien fet mai a Girona.

Personalment, em vaig reintegrar a l'independentisme organitzat, més per reforçar la solidaritat amb els companys represaliats que per convenciment polític, ja que no veia clar el projecte incipient que començaven a impulsar l'MDT i la Crida a la Solidaritat, l'Assemblea Unitària per l'Autodeterminació (AUA)³⁰ —després Assemblea d'Unitat Popular (AUP)—, que bàsicament recollia les restes de projectes fracassats —recordo que llavors associava aquest projecte amb la imatge d'un pot de formol en què s'abocaven els cadàvers extrets d'altres pots de formol més petits— i on, a la meua manera de veure, s'aplegaven perspectives difícilment conciliables. Mentre que l'MDT havia continuat assumint a nivell intern l'anomenat eix estratègic i la pertinència de la propaganda armada, els sectors provinents de la Crida i l'MCC n'eren distants, si no contraris, però tampoc no tenien clar per on calia anar més enllà d'una vaga voluntat d'assajar “noves maneres de fer política”, força influïda per modes politicointel·lectuals del moment, com la que va introduir el Partit Radical a Itàlia. Aquest conflicte latent es va evidenciar arran de l'acció repressiva del 92, que va generar una crisi dins l'Assemblea. Finalment, llimades les arestes, es va crear la Comissió de Portaveus dels Presos i Encausats Independentistes, de la qual vaig formar part, per representar políticament una part dels detinguts³¹.

²⁹ A part de persones de l'entorn independentista —TL, MDT, PSAN, CL, AUP, CSPC i CUP— i de sectors polítics més o menys propers —ERC i UPV—, la repressió també afectà sectors discrepants amb els Jocs Olímpics i amb tota les operacions especulatives que hi havia al darrere, com Alternativa Verda o el Partit dels Comunistes de Catalunya. L'objectiu era que ningú pogués un dit durant la celebració dels Jocs.

³⁰ En un primer moment, l'AUA aplegava gent de l'MDT, de la Crida (bàsicament el sector que encapçalaven Lluís M. Xirinacs i Carles Riera després de la marxa d'Àngel Colom a ERC), del FAGC, de l'MCC, d'Alternativa Verda i algun exmembre del PSAN, però aviat es van produir abandonaments individuals i de diversos col·lectius fruit tant de les pròpies contradiccions internes com de la poca definició de l'organització unitària. A Girona, Xavier Verdaguer, Pau Gálvez, Ferran López o Ramon Muñoz van assumir, per breu temps, la impulsió de l'AUA. Aquest últim fou una de les escasses persones que va mantenir la militància a l'MDT. A més de la seva activitat com a regidor a Salt va actuar d'enllaç amb les noves fornades que, anys després, acabarien consolidant les CUPs a la regió de Girona.

L'exploració de nous camins

Un cop es va resoldre l'afer del 92, amb l'indult d'arrel política del 95 i la dissolució definitiva de TL³², i una vegada es va assumir des dels entorns de l'MDT que l'AUP no tenia futur com a plataforma unitària, es va aprovar el document "Refundació Independentista pel Socialisme", que pretenia aplegar els sectors de l'Assemblea més afins ideològicament i obrir línies de treball i formes de col·laboració amb les forces que constituïen el que anomenàvem esquerra nacional —ERC, IC, UPV i PSM—. Es tractava d'impulsar un procés que, per un costat, servís per afermar-nos com una força amb capacitat i perspectiva estratègica i que, per l'altre, ens ajudés a sortir de la marginalitat mitjançant acords amb les organitzacions amb què manteníem alguns elements de coincidència o proximitat. L'MDT, ja des d'abans del 92, havia perdut la major part de la seva militància a la regió de Girona. I la posterior i forçosa centralitat de la lluita antirepressiva, arran de les detencions i els empresonaments, havia deixat descoberts els altres flancs d'intervenció social i política.

La nova proposta contemplava el treball dins l'àmbit de l'esquerra nacional com un mecanisme d'autoorganització interna de l'esquerra independentista, i alhora havia de servir per condicionar o influir les polítiques generades des del conjunt del bloc. Encara avui considero que, atesa la situació d'aquells moments, era l'opció més racional i m'atreveixo a dir que constituïa l'única via tàctica que hi havia sobre la taula. El document es va aprovar i es va tirar endavant la primera fase, però no es van assolir els objectius previstos.

³¹ La Comissió estava formada per Carles Castellanos, Josep M. Cervelló, Joan Guinovart, Toni Infante, Toni Lecha, Ermen Llobet, Teresa Mas, Ramon Moragues, Carles Riera, Robert Samó, Narcís Selles, Jaume Soler i Lluís M. Xirinacs. Tots els membres formàvem part de l'AUA-AUP o ens situàvem al seu entorn.

³² Caldria afegir que després que les instàncies judicials espanyoles rebutgessin les denúncies per tortures, una part dels demandants, mitjançant l'advocat Sebastià Salellas, van recórrer al Tribunal dels Drets Humans d'Estrasburg, que va admetre les denúncies. El 2004 va emetre sentència i va condemnar l'Estat espanyol per no haver investigat les tortures i, a més, va obligar-lo a indemnitzar econòmicament els denunciants.

La negociació amb les forces de l'esquerra nacional va portar a signar un acord amb l'ERC d'Àngel Colom. Però tant la incomoditat d'alguns cap a l'oportunisme i les ambigüitats de la direcció d'ERC així com l'incompliment per part d'aquest partit dels pactes a què havíem arribat, en especial la garantia d'un lloc d'elecció segura en les llistes al Parlament principatí, van generar una divisió entre els qui consideràvem que, malgrat tot, calia tirar endavant el procés i els qui en propugnaven la ruptura, però sense proposar cap alternativa més enllà del resistencialisme, com deu o quinze anys enrere però pitjor, ja que el context havia canviat considerablement i enteníem que calia definir unes noves maneres de fer i d'intervenir políticament. Possiblement, aquesta divergència interna va venir força condicionada per l'estat de debilitat i la situació de desballestament en què es trobava la nostra organització, les quals van propiciar cert entotsolament dels qui en aquells moments portàvem la direcció política i, en conseqüència, una desconexió amb les bases del moviment, especialment amb els sectors més joves.

Una part considerable dels quadres polítics —Jaume Soler, Josep M. Cervelló, Carme Porta, Eduard López, Jaume Fernández Calvet, Jaume Oliveras, Teresa Aragonès, etc.— i un sector de la militància que havíem defensat aquesta opció vam incorporar-nos a ERC l'any 1996. La intenció inicial era dur a la pràctica la doble línia de treball aprovada, però la confrontació interna que vivia ERC i la nostra presa de posició a favor del canvi, encapçalat per Josep-Lluís Carod-Rovira i Joan Puigcercós, va portar alguns dels nostres membres més actius a propiciar la dissolució del col·lectiu dins del partit republicà. Al seu entendre, en la situació de conflicte no resultava convenient ni operatiu presentar-se com un corrent intern, ja que generava desconfiança, sinó que calia alinear-se amb el sector més proper, el que representava Puigcercós, per tal de fer avançar globalment i amb més força el partit cap a posicions d'esquerra i trencar els seus lligams amb l'autonomisme. Això, en part, s'acabaria assolint, no sense contradiccions, però la meua manca de sintonia amb la direcció d'ERC a Girona i sobretot amb la seva forma de funcionar —jo formava part en qualitat de secretari de la mesa permanent del partit a la ciutat³³—, així com la renúncia del nostre col·lectiu a

³³ També hi havia, que recordi, Rafael Mas, president, Josep M. Medir i Ramon Ripoll, vicepresidents, Santi Niell, regidor, i Lluís Mundet, Bet Casamitjana i Lluís Coromines, vocals.

articular un nucli d'esquerra independentista, tal com havíem acordat, em va portar a plegar després d'un any i escaig de militància³⁴.

I, a partir d'aquell moment, davant un panorama polític que no em resultava gaire engrescador, vaig decidir centrar els meus esforços en l'àmbit acadèmic, em vaig doctorar en Història de l'Art i em vaig dedicar a la investigació. Una labor que, bàsicament, depenia de mi i que, en aquella circumstància, veia més útil i productiva que no pas la persistència en l'activitat militant. Una de les meves línies de recerca ha estat l'anàlisi i la revisió crítica de determinades tradicions de l'esquerra en l'àmbit artístic i cultural contemporani. D'altra banda, l'experiència política acumulada va propiciar que introduís en els estudis artístics, que llavors tendien a moure's entre el discurs estètic especulatiu, el formalisme endogàmic o l'enfoc positivista, una perspectiva materialista de caire diguem-ne sociohistòric.

Per acabar, només em resta dir que valoro com a globalment positiva la meva vinculació a l'esquerra independentista, no només perquè va actuar com una avantguarda política que, malgrat les seves limitacions i falles, va ser capaç de remoure l'escena catalana i d'introduir-hi una aspiració emancipadora que ha anat creixent i estenent-se socialment, sinó també perquè entenc que em va enriquir com a persona, especialment en el terreny dels valors col·lectius, i alhora em va donar eines analítiques i conceptuals que no han deixat de resultar-me útils en el treball intel·lectual i en la vida de cada dia.

Narcís Selles

Girona, juliol-agost 2012

³⁴ D'altra banda, Jaume Soler va tenir un enfrontament amb el seu nou partit, ja que el nucli d'ERC a Arbúcies va decidir presentar-se a les eleccions municipals al marge i enfront de la CUPA. Joan Puigcercós va al·legar que no podia tombar un acord de l'assemblea local. La CUPA no entenia que ERC renunciés al bagatge històric de la seva experiència i no volgués incorporar-se a la plataforma unitària. I això va crispar els ànims, fins al punt que Soler, que hauria d'haver fet el salt a la política nacional, va decidir tornar a encapçalar la CUPA per solidaritat amb els seus vells companys. I ERC va assolir la majoria absoluta a Arbúcies i va descavalcar la CUPA del govern municipal.